

prof. dr hab. Wojciech Maciejowski
Sztuki muzyczne, dyscyplina artystyczna wokalistyka
Akademia Muzyczna w Poznaniu

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

Zlecniodawca opinii:

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie.

Zlecenie podjęto na podstawie pisma Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC z dnia 21.05.2025 roku, dotyczącego decyzji Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC w sprawie powierzenia mojej osobie funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim pana Jiang Xiong, na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

Do zlecenia dołączono następującą dokumentację:

- pismo przewodnie Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC z dnia 21.05.2025 r.,
- dzieło artystyczne w formie nagranie CD,
- opis dzieła artystycznego.

Recenzja pracy doktorskiej

Praca doktorska pana Jiang Xiong pt. *Spieltenor: Specyfika, znaczenie dramatyczne i problematyka wokalna na wybranych przykładach arii operowych*, napisana została pod kierunkiem prof. dra hab. Roberta Cieśli. Składa się ona z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu tego dzieła.

Wybór takiego tematu pracy wynika ze specyfiki rodzaju głosu jakim dysponuje jej autor (*Spieltenor*) oraz ze względu na własne doświadczenia wykonawcze w zakresie omawianego w pracy materiału muzycznego. Jak sam stwierdza: *Autor, który dysponuje takim właśnie głosem, zdecydował się na wybór tematu, który ma na wybranych przykładach ukazać specyfikę tego rodzaju głosu, zadania wokalne i aktorskie oraz zwrócić uwagę na istotne elementy kreacji wybranych postaci operowych głosu Spieltenorowego.*¹

Autor pracy w bardzo rozbudowanym wstępie przedstawia cele jakie praca powinna spełniać oraz metody badawcze, które zostały zastosowane by te cele osiągnąć. Doprecyzowanie pojęcia *Spieltenor*, wskazanie na genezę i aspekt historycznego rozwoju tego rodzaju głosu w określonych partiach operowych to podstawa niniejszej pracy doktorskiej. Ukazanie przeprowadzonych badań w kontekście przemian stylistyczno-wykonawczych oraz własnych doświadczeń artystycznych autora pracy, stanowi o indywidualnym wkładzie w badania nad rozwojem muzyki wokalne. Również poszerzenie badań o odniesienia i porównania z systemem reguł teatru i dramatu Konstantina

¹ Jiang Xiong, Praca doktorska, *Sieltenor: Specyfika, znaczenie dramatyczne i problematyka wokalna na wybranych przykładach arii operowych*. UMFC Warszawa 2025, s.3.

Stanisławskiego oraz Commedia dell'arte zasługuje na uwagę i uznanie. Podobnie analiza poszczególnych postaci operowych oraz określenie zasad kształcenia Spieltenora, a także jego rozwój w Chinach stanowią o kompleksowym podejściu autora do omawianego zagadnienia.

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że wybór tematu pracy doktorskiej, stanowiący podsumowanie doświadczeń artystycznych autora jest odpowiedni, a założenia badawcze pozwalają na opracowanie zagadnień w sposób właściwy i kompletny.

Dzieło artystyczne

Nagrania dokonano w Sali Koncertowej UMFC w Warszawie w dniu 12.4.2024 roku, a realizatorem nagrania był Emilian Rymarowicz. Zawiera ono wybór 13 fragmentów z oper kompozytorów różnych epok. Wykonawcami nagranych kompozycji są: Jiang Xiong – *tenor*, Yan Rong – *fortepian* oraz Lian Ying – *sopran* i Wang Hao – *bas*.

Ze względu na rodzaj głosu pana Jiang Xiong wybór utworów wydaje się właściwy i odpowiedni. Głos tenorowy jakim dysponuje autor nagrania, predestynuje go do ról charakterystycznych, w których większe znaczenie ma gra aktorska niż piękno samego głosu. Repertuar zarejestrowany na płycie CD jest bardzo zróżnicowany stylistycznie i wyrazowo. Od arii Mozarta z oper *La finta giardiniera*, *Die Zauberflöte* i *Die Entführung aus dem Serail*, poprzez *I Pagliacci* Leoncavallo i *Les Contes d'Hoffmann* Offenbacha, aż po *Candide* Bernsteina i arię z chińskiej opery Zhang Zhuoy'a i Wang Zuji'ego. Poziom zarejestrowanych utworów nie jest jednolity, a wykonawstwo arii nie jest pozbawione mankamentów i pozostawia pewien niedosyt. Głos pana Jiang Xiong lepiej brzmi w utworach Mozarta, chociaż i tutaj możemy dostrzec pewne problemy intonacyjne i wysiłek w osiąganiu najwyższych dźwięków. Głos wydaje się mało brząający i nośny. Brakuje tych cech szczególnie w utworach Leoncavallo i Offenbacha, a w ariach z opery *Candide* również wolumenu i umiejętności modelowania barwą i kolorem głosu. Aria Franza z opery *Opowieści Hoffmanna* Offenbacha (nr 4) z efektownym „kiksem” na górnym dźwięku (zapisanym w nutach) byłaby super wykonana, gdyby pozostałe fragmenty tej arii były wykonane perfekcyjnie i nie budziły wątpliwości co do umiejętności oraz możliwości wokalnych autora nagrania.

Z utworów mozartowskich dobrze brzmią dwie arie z opery *La finta giardiniera*: *Una damina una ripote* (nr 6) oraz *Mio padroneio dir volevo* (nr 7), a także *Frisch zum Kampfe* z *Die Entführung aus dem Serail*, z tym jednak zastrzeżeniem, że górne dźwięki nie są przez pana Jiang Xiong dotrzymywane, tak jak zapisane jest w nutach.

Współpraca i zrozumienie z pianistką wydają się być właściwe. Również śpiewacy współtworzący nagranie, t.j. Lian Ying (nr 2 i 12) oraz Wang Hao (nr 2) wywiązują się ze swojej roli sumiennie.

Zapewne przedstawione nagrania ze względu na bardzo ciekawy i dobrze opisany temat pracy byłyby bardziej przekonujące, gdyby były nagraniami video, z elementami gry aktorskiej tak istotnej dla tego rodzaju partii i gatunku głosu. Nagranie takie stanowiłoby wtedy pełny obraz dla ukazania głosu nazywanego *Spieltenor*, jako nierozłącznego powiązania sztuki śpiewaczej i aktorstwa.

Ogólnie mam wrażenie, że przedstawione nagranie w zamyśle autora pracy, jak i promotora, miało być ilustracją do bardzo ciekawej oraz starannie napisanej części opisowej

(o czym będzie w dalszej części recenzji) i jako takie powinno być rozpatrywane. Wychodząc z takiego założenia nagranie niniejsze przyjmuję.

Część opisowa

Już na wstępie należy stwierdzić, że część opisowa jest dużo bardziej doskonała od części artystycznej, a nieliczne błędy edytorskie i stylistyczne nie mają wpływu na zdecydowanie pozytywny odbiór pracy.

Praca doktorska pana Jiang Xiong składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych wstępem (omówionym już wcześniej) oraz zakończenia. Całość pracy uzupełnia streszczenie (*Abstrakt*) w języku polskim, *Bibliografia* oraz *Podziękowania*.

Od strony merytorycznej, układ pracy oraz kolejność poruszanych i analizowanych zagadnień jest prawidłowa, pozwalająca na stwierdzenie, że autor pracy posiada umiejętność prowadzenia badań naukowych. Analiza poruszanych zagadnień jest właściwa, a forma przedstawiania wyników nie budzi zastrzeżeń. Jedynie wydaje się, że czytelniejsze dla odbiorcy pracy byłoby umieszczenie spisu treści (strony 14-16) przed *Abstraktem* i *Wstępem*.

Rozdział I *Spieltenor – tenor aktorski* składa się z trzech podrozdziałów, w których autor w sposób jasny przedstawia genezę i rozwój głosu tenorowego, jego klasyfikację oraz rolę Spieltenora w historii opery, ze szczególnym uwzględnieniem Commedia dell'arte. Autor korzysta z licznych źródeł opisanych dokładnie i konsekwentnie w przypisach.

Rozdział II *Charakterystyka wykonawcza Spieltenora* to analiza form wypowiedzi postaci reprezentatywnych dla tego rodzaju głosu. Autor dokonuje analizy roli Arlekina z opery *I Pagliacci* z przypisaniem charakterystycznych póz i ruchów Commedie dell'arte. Podobnie omawiając partię Monostatos z opery *Die Zauberflöte*, autor szuka odwołań do jednej z istotniejszych postaci Commedia dell'arte – Scaramuccia. Kolejna z postaci, których pierwowzór odnajduje autor w Pulcinelli z Commedia dell'arte, to Franz z *Opowieści Hoffmanna*. Interesujące jest nawiązanie przez autora pracy do teatru Konstantina Stanisławskiego i jego metody pamięci emocjonalnej. Rozważania w tym aspekcie dotyczą głównie partii Kandyda. Rozdział ten w bardzo sugestywny sposób określa, czym jest Spieltenor. Jak sam autor zauważa: *Od Spieltenora wymaga się często, aby śpiewacy wcielali się w rolę tak, jak profesjonalni aktorzy. To sprawia, że rozwój zarówno umiejętności fizycznych, jak i psychicznych jest niezwykle ważny.*²

Rozdział III *Rola i znaczenie Spieltenora w operze*, to analiza mozartowskich ról operowych takich jak: Pedrillo, Don Basilio czy Podesta oraz roli Kandyda z opery-operetki Bernsteina. Autor omawiając poszczególne arie dokonuje dokładnej analizy zastosowanych środków techniki kompozytorskiej oraz określa charakter postaci i ich znaczenie dla rozwoju akcji scenicznej. Analiza psychologiczna i umiejscowienie emocji jakie towarzyszą realizowanym postaciom w przebiegu dzieła operowego, stanowią istotną wskazówkę dla ewentualnego odtwórcy tych ról. Całość zilustrowana została licznymi przykładami nutowymi oraz tabelarycznym zobrazowaniem struktury i budowy analizowanych arii.

W rozdziale IV *Kształcenie i rozwój Spieltenora* autor pracy dokonuje charakterystyki tego rodzaju głosu wskazując na główne cechy fizjologiczne, kondycję fizyczną oraz

² Jiang Xiong, Praca doktorska, *Sieltenor: Specyfika, znaczenie dramatyczne i problematyka wokalna na wybranych przykładach arii operowych*. UMFC Warszawa 2025, s.56.

koordynację ruchową jako najistotniejsze dla sprostaną wymaganiom scenicznym realizowanych partii operowych. Wszystkie te informacje poszerzone zostały o elementy techniki wokalne oraz propozycje ćwiczeń emisyjnych pozwalających osiągnąć zamierzony cel, jakim jest wykształcenie głosu określanego mianem Spieltenor.

Ostatni rozdział pracy doktorskiej pana Jing Xiang *Powstanie i rozwój Spieltenoru w Chinach* to syntetyczne ujęcie rozwoju *bel canto* w tym kraju, związanego m.in. z wprowadzeniem na początku XX wieku zachodniego systemu edukacji. Autor pracy wskazuje na trzy etapy rozwoju chińskiej opery. *Można powiedzieć, że w ciągu ostatnich stu lat opera chińska wchłonęła formę i charakterystykę muzyczną opery zachodniej i połączyła ją z chińską kulturą, tradycyjną muzyką i rzeczywistością społeczną, osiągając całkowicie nową jakość.*³

W zakończeniu pracy autor wskazuje, że (...) *Spieltenor wzbogaca artystyczną ekspresję jednego z najbardziej urokliwych typów głosu – tenoru, dzięki czemu zarówno role szlachetne i eleganckie, jak i te męskie i pasjonujące, zyskują lekki, humorystyczny i zabawny charakter, jednocześnie z zachowaniem bogactwa gry aktorskiej.*⁴

Pracę doktorską dopełnia bardzo osobisty rozdział *Podziękowania*, w którym autor dokonuje retrospekcji własnej drogi wokalne, problemów i trudności, które musiał przy pomocy Promotora pokonać. Ujmujące jest krytyczne podejście pana Jing Xiang do własnych umiejętności, jak i słabości oraz szczerą wdzięczność osobom, które pozwoliły mu na rozwój nie tylko muzyczny, ale również naukowo-badawczy.

Należy podkreślić, że praca przygotowana została bardzo starannie i napisana jest językiem jasnym i zrozumiałym. Liczne przykłady nutowe zamieszczone w pracy używane są prawidłowo i właściwie ilustrują poruszane przez autora pracy zagadnienia. W przypisach opisane są one dobrze i konsekwentnie. Obszerna, międzynarodowa literatura przedmiotu, z której korzysta autor pracy (46 pozycji), dobrana została właściwie i ze znanstwem. Pewnym przeoczeniem jest nieumieszczenie w bibliografii stron internetowych, z których autor korzystał, a które zostały bardzo dobrze opisane w pracy (np. przypis 44, 45, 46, s. 26, czy nr 75 i 76 s. 43). To przeoczenie wynika zapewne z faktu, że są to ilustracje zaczerpnięte ze stron internetowych.

Jak z powyższego wynika autor pracy dokonał bardzo ciekawej, kompleksowej analizy wszystkich aspektów związanych z tematem pracy. Posiada on również rozległą wiedzę oraz umiejętność analitycznego i usystematyzowanego prowadzenia pracy badawczej. Dlatego też mając na uwadze nierozzerwalną całość dzieła muzycznego i jego opisu, praca doktorska pana Jiang Xiong zasługuje w mojej ocenie na pozytywne przyjęcie.

Konkluzja

Dzieło artystyczne będące częścią pracy doktorskiej pana Jiang Xiong choć nie jest doskonałe, jednak ze względu na własne doświadczenia artystyczne i interpretacyjne autora zawiera w sobie pewne znamiona oryginalności. Natomiast jego opis, będący bardzo skrupulatnym, dokładnym i kompleksowym przedstawieniem zagadnień wynikających

³ Jiang Xiong, Praca doktorska, *Sieltenor: Specyfika, znaczenie dramatyczne i problematyka wokalna na wybranych przykładach arii operowych*. UMFC Warszawa 2025, s. 163.

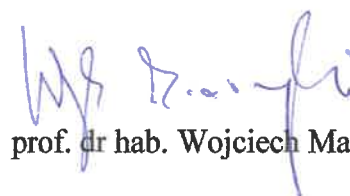
⁴ Jiang Xiong, Praca doktorska, *Sieltenor: Specyfika, znaczenie dramatyczne i problematyka wokalna na wybranych przykładach arii operowych*. UMFC Warszawa 2025, s. 167.

z tematyki przeprowadzonych badań, jest znaczący i istotny dla dyscypliny artystycznej sztuki muzyczne.

W mojej opinii praca spełnia więc wymagania określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

W związku z powyższym wnoszę o przyjęcie przedstawionej pracy doktorskiej pana Jiang Xiong.

Poznań, 04.08.2025 roku

prof. dr hab. Wojciech Maciejowski